

Ministerieel besluit tot definitieve bescherming als monument van het café De Hoorn en de buurpanden in Beersel (Alsemberg)

DE VLAAMSE MINISTER VAN BUITENLANDS BELEID EN ONROEREND ERFGOED,

Gelet op het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013, artikel 6.1.1;

Gelet op het besluit van de Vlaamse Regering van 25 juli 2014 tot bepaling van de bevoegdheden van de leden van de Vlaamse Regering, artikel 6, 1°;

Gelet op het ministerieel besluit van 17 juli 2018 tot voorlopige bescherming als monument van het café De Hoorn en de buurpanden in Beersel (Alsemberg);

Gelet op het openbaar onderzoek dat gehouden is van 20 augustus 2018 tot en met 20 september 2018 en waarvan de behandeling is opgenomen in bijlage;

Overwegende dat het waarderend onderzoek, waarvan de resultaten zijn opgenomen in het beschermingsdossier, de erfgoedwaarde van het café De Hoorn en de buurpanden aantoot;

Overwegende dat het café De Hoorn en de buurpanden als monument historische waarde bezitten die als volgt wordt gemotiveerd:

De inplanting van het café en de handelszaak aan de voet van de Alsemberg, daar waar de historische weg van Brussel naar Nijvel de Molenbeek kruist, is een getuige van de eeuwenlange economische ontwikkeling die ontstond op dergelijke plekken. In die gekende historische en economische kern van Alsemberg waar nog minstens drie cafés en twee danszalen omstreeks dezelfde periode bestonden, richtte Jozef Algoet-Meers omstreeks 1900 zijn café met likeurstokerij en handelszaak op;

Overwegende dat het café De Hoorn en de buurpanden als monument architecturale waarde bezitten die als volgt wordt gemotiveerd:

Het café De Hoorn vormt samen met het aanpalende winkelpand een representatief, goed bewaard en herkenbaar voorbeeld naar ligging en vormgeving van twee handelspanden, meer bepaald een café en een buurtwinkel. De oprichting van een café op de kruising van twee straten is een veel voorkomend fenomeen dat van het pand een zeer beeldbepalend geheel maakt. Het café heeft een hoge contextwaarde, vooral in combinatie met de nabijgelegen herberg De Zwaan, het ertegenover gelegen café De Witte Pluim en het zicht op de in de as van de straat gelegen bedevaartskerk.

Beide panden werden opgetrokken achter een uniforme gevel. De goed bewaarde bakstenen gevel is representatief voor de vormgeving van winkelpanden en cafés uit de periode 1900-1930. De winkel was reeds van bij de bouw van het pand herkenbaar door de vergrote vensters die fungeerden als vitrines terwijl het café oorspronkelijk nog de uitstraling van een woonhuis had. De vensteropeningen van het café werden vermoedelijk in 1928-1929 aangepast aan de heersende normen tijdens het interbellum zoals voorgeschreven in de contemporaine literatuur en dat vermoedelijk bij de herinrichting van de café.

Het interbellum-caféinterieur van het café De Hoorn bleef uitzonderlijk authentiek bewaard waardoor er een belangrijke ensemblewaarde ontstaat zoals voorgeschreven in de contemporaine literatuur: vloeren, stucplafonds, houten lambrisering met banken,

binnenschrijnwerk, toog met glazenrek en tochtportaal. De sculptuur ter hoogte van de toog, het glazenrek en de spiegels verwijzen naar de naam van het café;

Overwegende dat de cultuuroederen die zijn opgesomd in de bijlage bij het ministerieel besluit integrerend deel uitmaken van het monument en de architecturale waarde van het monument versterken zoals gemotiveerd in de bijlage bij het besluit,

BESLUIT:

Artikel 1. Met toepassing van artikel 6.1.1 tot en met artikel 6.1.11 van het Onroerendergoeddecreet van 12 juli 2013 en artikel 6.2.1 van het Onroerendergoedbesluit van 16 mei 2014 worden de volgende onroerende goederen definitief beschermd als monument:

het café De Hoorn en de buurpanden, Pastoor Bolsstraat 16, 18 en 20 in Beersel (Alsemberg), bekend ten kadaster: Beersel, 2de afdeling, sectie B, perceelnummers 38P (deel), 38X (deel) en 38R (deel).

De cultuuroederen die mee worden beschermd zijn opgenomen in bijlage.

De definitief beschermde onroerende goederen zijn aangeduid op het plan dat als bijlage bij dit besluit wordt gevoegd.

De fotoregistratie van de fysieke toestand van de definitief beschermde goederen wordt als bijlage bij dit besluit gevoegd.

Art. 2. Het monument heeft de volgende erfgoedwaarden:

- 1° historische waarde;
- 2° architecturale waarde.

De erfgoedelementen en de erfgoedkenmerken van het monument zijn:

De onderkelderde baksteenbouw van zes traveeën langs de Pastoor Bolsstraat met afgesnuite hoek en met twee traveeën langs de Vanderveldenlaan telt twee en een halve bouwlaag en heeft een pannen schilddak, afgewolfd boven de hoektravee, met de nok parallel aan de straat. De lijstgevel wordt gekenmerkt door de verwerking van blauwe hardsteen voor zowel de plint als het overgrote deel van de omlijstingen van de rechthoekige muuropeningen.

In de hoektravee, de tweede en de vierde travee langs de Pastoor Bolsstraat zitten deuropeningen, de andere traveeën zijn ingevuld met vensters. De vensters op de bovenverdieping hebben een geprononceerde bovendorpel en de tweede bouwlaag heeft decoratief uitgewerkte borstweringen. Kleine steekboogvensters ingewerkt in een boogfries op lisenen doorbreken de hoogste verdieping. De gevel wordt afgelijnd met een geschilderde houten kroonlijst op klossen en een tandlijst.

Een gaaf bewaard café-interieur dat vermoedelijk aangebracht werd eind jaren 1920 of begin jaren 1930 en dat bestaande uit: twee achterelkaar liggende met elkaar verbonden ruimtes met tegelvloeren en rijke stucplafonds. De vloer van de voorste gelagzaal bestaat uit vierkante tegels die samen een vierkant motief met bloemenpatroon vormen en een omlopende brede lijst onder de banken. Centraal ligt een meanderend motief om een ster. De tweede gelagzaal heeft een gelijkaardige vloer met eenvoudiger omlopende lijst.

De voorste gelagzaal heeft een uitermate rijk vormgegeven plafondlijst met een opeenvolging van platbanden, eierlijst, cassetten, een florale lijst en diverse andere lijsten. Centraal in het plafond werden twee rozetten, vermoedelijk uit gegoten gips aangebracht. De plafondlijst in de tweede gelagzaal is eenvoudiger doch ook zeer kwalitatief. In diezelfde gelagzaal aan de noordelijke wand, de aanzet tot de schoorsteen, steunend op twee consoles. Het is de typische vormgeving voor de aansluiting van de kachel.

Langsheen de wanden staan hoge omlopende verniste houten lambriseringen met zitbanken op gedraaide poten. De zittingen zijn uitgevoerd in hout en de ruggen van de banken bestaan

uit stijl- en regelwerk met panelen ter hoogte van de rug en lederen hoofdsteunen. De lambrisering boven de banken bestaat uit stijl- en regelwerk, opgevuld met behangpapier waarboven de geslepen spiegels in een houten kader werden opgehangen. De lambrisering loopt uit op een geprofileerde overkragende kroonlijst ondersteund door consoles. De doorgang tussen beide gelagzalen en de keuken is afgewerkt met verniste houten binnenkasten met omlijstingen, naar vormgeving aansluitend bij de lambrisering. In de voorste gelagzaal wordt de lambrisering doorbroken door een deuropening die naar secundaire ruimtes leidt. Enkel de binnenkasten en omlijstingen bleven bewaard.

In de voorste gelagzaal staat een toog met witmarmeren blad en erachter de glazenkast. De toog en de glazenkast zijn aan één zijde met elkaar verbonden. De toog bestaat uit stijl- en regelwerk op een hoge plint, ingevuld met panelen en opgewerkt met sobere pilasters uitlopend op kapiteeltjes die een omlopende kroonlijst en het marmeren blad dragen. Het middenpaneel is voorzien van sculptuurwerk voorstellende een posthoorn opgehangen aan een typische Lodewijk XVI-strik en verstrengeld met hopranken. Het paneel verwijst expliciet naar de naam van het café: Au Cornet / De Hoorn. Het glazenrek tegen de wand vormt een eenheid met de toog en bestaat eveneens uit gevernist hout, ingevuld met geslepen glas en spiegels tegen de achterwand. De kroonlijst werd versierd met twee gesculpteerde hoornen des overvloeds, teruggewijzende naar de naam van het café.

Aan de inkom staat een houten tochtportaal in een vormtaal aansluitend bij de lambrisering en het verdwenen buitenschrijnwerk. De zijden en bovenkant bestaat uit stijl- en regelwerk met houten panelen terwijl de deur en schuin geplaatste hoeken beglaasd zijn. De deur heeft een kleinhoutverdeling met ovale motief en geslepen glas.

Art. 3. Voor het beschermde monument gelden de volgende beheersdoelstellingen:

- 1° de bescherming beoogt het behoud van de gevels en bedaking van beide gebouwen zichtbaar van op de openbare weg, net als het behoud van het interieur van de gelagzaal;
- 2° de bescherming beoogt een uniforme behandeling van gevels zichtbaar van op de openbare weg naar gevelafwerking, uitzicht van het schrijnwerk, de kroonlijst en de kleurstelling. Bij vervanging van het schrijnwerk wordt er best rekening gehouden met de historische verdeling en vormtaal zoals zichtbaar op oude prentkaarten, meer bepaald schrijnwerk uit 1900 voor de straatgevels van nummers 18 en 20 en nummer 16 op de bovenverdieping en een vormgeving uit de jaren 1920-1930 voor de muuropeningen van de gelagzaal, benedenverdieping nummer 16. Het schrijnwerk dient uitgevoerd te worden in geschilderd hout. Op basis van de bestaande historische foto's kan er geopteerd worden voor de reconstructie van het gezuurde glas. De reconstructie van het dakvenster behoort tot de mogelijkheden;
- 3° de bescherming van het caféinterieur beoogt het behoud en goed onderhoud van alle nagelvaste delen als lambrisering, banken, toog met glazenkast, tochtportaal, stucwerk, tegelvloeren, binnenschrijnwerk, ;
- 4° de bescherming van het caféinterieur beoogt het behoud en goed onderhoud van de aanwezige cultuurobjecten;
- 5° niet beschreven ruimtes zijn uitgesloten van de bescherming.

Art. 4. De zakelijkrechthouder en de gebruiker van het beschermde monument zijn verplicht de instandhouding en het onderhoud ervan te verzekeren door:

- 1° het goed als een goede huisvader te beheren en de nodige voorzorgsmaatregelen te nemen tegen schade ten gevolge van brand, blikseminslag, diefstal, vandalisme, wind of water;
- 2° de toestand van het goed regelmatig te controleren;
- 3° regulier onderhoud uit te oefenen;
- 4° onmiddellijk passende consolidatie- en beveiligingsmaatregelen te nemen in geval van nood.

Art. 5. Voor de volgende handelingen aan het beschermde monument moet een toelating worden aangevraagd:

- 1° het plaatsen, slopen, verbouwen of heropbouwen van een constructie;

- 2° het verwijderen, vervangen, wijzigen of verstevigen van constructieve elementen;
- 3° het verwijderen, vervangen of wijzigen van historische materialen en het toepassen van behandelingen met als doel de historische materialen te reinigen, te herstellen, te verduurzamen of te beschermen tegen verweer en aantasting;
- 4° het uitvoeren van de volgende werken aan het dak en de buitenmuren van constructies:
 - a) het verwijderen, vervangen of wijzigen van dakbedekking en gootconstructies;
 - b) het verwijderen van voegen en het hervoegen;
 - c) het aanbrengen, verwijderen, vervangen of wijzigen van de kleur, textuur of samenstelling van de afwerkingslagen;
 - d) het aanbrengen, verwijderen, vervangen of wijzigen van buitenschrijnwerken, deuren, ramen, luiken, poorten, inclusief de al dan niet figuratieve beglazing, beslag, hang- en sluitwerk;
 - e) het aanbrengen, verwijderen, vervangen of wijzigen van aard- en nagelvaste elementen, smeedijzer en beeldhouwwerk, inclusief nieuwe toevoegingen;
 - f) het aanbrengen, vervangen of wijzigen van opschriften, publiciteitsinrichtingen of uithangborden, met uitzondering van verkiezingspubliciteit en met uitzondering van publiciteitsinrichtingen, waarbij wordt bekendgemaakt dat het goed te koop of te huur is, op voorwaarde dat de totale maximale oppervlakte niet meer bedraagt dan 4 m²;
- 5° het uitvoeren van de volgende handelingen aan of in het café-interieur:
 - a) het uitvoeren van destructief materiaaltechnisch onderzoek;
 - b) het uitvoeren van structurele werken en het toevoegen van nieuwe structuren;
 - c) het verwijderen, vervangen of wijzigen van historische materialen en het toepassen van behandelingen met als doel de historische materialen te reinigen, te herstellen, te verduurzamen of te beschermen tegen verweer en aantasting;
 - d) het verwijderen, vervangen of wijzigen van plafonds, gewelven, vloeren, trappen, binnenschrijnwerken, inclusief de al dan niet figuratieve beglazing, lambrisering met banken, tochtportaal, toog en glazenkast, beslag, hang- en sluitwerk, en van de waardevolle interieurdecoratie;
 - e) het bepleisteren van niet-bepleisterde elementen of het bepleisteren met een andere samenstelling of textuur, alsook het ontpleisteren van bepleisterde elementen;
 - f) het beschilderen van ongeschilderde, onverniste of ongeboende elementen of het schilderen, boenen of vernissen in andere kleuren of kleurschakeringen of met een andere verfsoort dan de aanwezige;
 - g) het uitvoeren van werken aan en het verplaatsen of verwijderen van de cultuurgoederen die opgenomen zijn in een beschermingsbesluit;
 - h) Het plaatsen en/of vernieuwen van technische voorzieningen zoals verwarming, klimaatregeling, elektrische installaties, geluidsinstallatie, sanitair, liften en beveiligingsinstallaties, waterleiding die een impact hebben op het café-interieur.

Er is geen toelating vereist voor het onmiddellijk nemen van passende consolidatie- en beveiligingsmaatregelen in geval van nood, noch voor de uitvoering van regulier onderhoud.

Brussel, 12 MAART 2019

De Vlaamse minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed,

Geert BOURGEOIS